

Vzgr Rb Amsterdam, 6 februari 2007, Slaafvrije chocolade

RECLAMERECHT

Bewijslast – strenge norm

Gelet op band en nauwe samenwerking met programma Keuringsdienst van waarde zal gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende consument geen aan aanprijzende uitingen eigen overdrijving verwachten

Ingevolge artikel 6:195 BW is het aan degene die de inhoud van de mededelingen heeft bepaald om – in geval van een procedure – de juistheid of volledigheid te bewijzen van de feiten die in die mededelingen zijn vervat. In dit kort geding is het dus aan Tony's Factory om de juistheid of volledigheid van haar mededeling dat haar chocola 100% slaafvrij is aannemelijk te maken. Daarbij gaat het om het verwachtingspatroon van de gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone consument. Volgens Tony's Factory weet deze consument dat aan aanprijzende uitingen enige overdrijving eigen is. Dat mag in het algemeen zo zijn, maar bij een aanprijzing die wordt gedaan in nauwe samenwerking met het programma Keuringsdienst van Waarde zal de consument dat toch wel het minst verwachten. Wie bereid is meer te betalen voor een 100% slaafvrije reep zal dat willen doen in de geruststellende zekerheid dat aan die reep geen slaaf te pas is gekomen. Die consument mag er gezien de aanprijzing van uitgaan dat Tony's Factory dat heeft gecontroleerd of heeft laten controleren en dat dit ook daadwerkelijk controleerbaar was. Dit betekent niet alleen dat (afdoende) controle moet worden uitgeoefend op de arbeidsomstandigheden in het land van herkomst, maar ook dat de aldus slaafvrij geproduceerde cacao tot in de wikkel te individualiseren en te traceren moet zijn

Juistheid claim

Juistheid en volledigheid claim voldoende aannemelijk gemaakt

Tony's Factory heeft aan de hand van de hiervoor onder 2.7. aangehaalde email van stichting Max Havelaar,

waaruit blijkt dat recentelijk uitgebreid onderzoek is verricht naar de gang van zaken bij Kuapa Kokoo in Ghana, voldoende aannemelijk gemaakt dat de van die coöperatie afkomstige cacao slaafvrij is. Zij stelt verder zelf te hebben geconstateerd dat de aldus ingekochte bonen in gemerkte zakken worden verpakt – Kuapa Kokoo is de enige in Ghana met het Fair Trade-merk – en in die zakken worden verscheept naar de opkopers in het westen. Kuapa Kokoo handelt volgens haar buiten de Ghana Cacao Board om. Van de op deze manier geïndividualiseerde Kuapa Kokoo Fair Trade-grondstoffen maakt Barry Callebout, de producent van de couverture waarvan Tony's Chocolonely wordt gemaakt, zelf zijn couverture. Ook dat heeft Tony's Factory gecontroleerd. Daarmee heeft zij in het kader van dit kort geding voldoende aannemelijk gemaakt dat de mededeling 100% slaafvrij juist en volledig is.

Sluikreclame?

Het staat programmamakers vrij melding te maken van idee van slaafvrije reep om een ernstige misstand aan de kaak te stellen, zolang zij daarbij niet klakkeloos reclame maken voor "hun" 100% slaafvrije reep.

Als journalist probeert [betrokkene] in het door Dahl TV geproduceerde programma Keuringsdienst van Waarde, waarvoor de RVU eindverantwoordelijk is, een ernstige misstand aan de kaak te stellen, namelijk het voortbestaan van slavernij in de cacao-productie. In dat kader is het idee ontstaan van de productie van een 100% slaafvrije reep. Het staat de programmamakers vrij daarvan melding te maken en dat project en de problemen die daarbij worden ondervonden te volgen, zolang zij daarbij niet klakkeloos reclame maken voor "hun" 100% slaafvrije reep. Dat laatste is niet aannemelijk geworden, integendeel, uit de hiervoor onder 2.6. aangehaalde brief van de RVU van 26 januari 2007 blijkt dat ook de als slaafvrije chocolade bestempelde Tony's Chocolonely onderwerp is van onderzoek. Ook in deze procedure hebben deze gedaagden benadrukt dat het product van Tony's Factory in het programma kritisch zal worden gevolgd en dat dit ook tot de conclusie kan leiden dat de reep niet slaafvrij is. Hun programma zou overigens flink aan geloofwaardigheid verliezen indien zij dat niet zouden doen.

Vindplaatsen: LJN: [AZ7870](#); IER 2007, nr. 53, p. 192

Vzgr Rb Amsterdam, 6 februari 2007

(A.J. Beukenhorst)

in het kort geding met nummers 361761 / KG ZA 07-139 AB/MV van

de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

BELLISSIMO FOODS B.V.,

gevestigd te Amsterdam,

eiseres bij dagvaarding van 26 januari 2007,

procureur mr. P.C. Veerman,

tegen

1. de stichting STICHTING RADIO VOLKSUNIVERSITEIT,

handelend onder de naam RVU Educatieve Omroep, gevestigd te Hilversum,
2. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid
DAHL TV B.V.,
gevestigd te Amsterdam,
3. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid
TONY'S FACTORY B.V.,
gevestigd te Amsterdam,
4. [betrokkene],
wonende te Amsterdam,
gedaagden,
procureur mr. J. Sprey.

De procedure

Voor het verloop van de procedure wordt verwezen naar het tussenvonnissen van 30 januari 2007, waarin iedere beslissing werd aangehouden tot 6 februari 2007.

De feiten

Bellissimo Foods is importeur van Zwitserse chocolade die zij onder de merknaam "Swiss" en "Swiss Noir" op de markt brengt.

[betrokkene] is als journalist en presentator verbonden aan het televisieprogramma Keuringsdienst van Waarde. Dit (consumenten)programma besteedt onder meer aandacht aan de herkomst van producten en aan de wijze waarop producten worden geproduceerd of aangeprezen. Keuringsdienst van Waarde wordt geproduceerd door Dahl TV en wordt uitgezonden door de RVU.

Sinds enige tijd wordt in Keuringsdienst van Waarde aandacht besteed aan de werkomstandigheden waaronder met name in een aantal West-Afrikaanse landen de productie van cacao's plaatsvindt. In een aantal landen zou sprake zijn van uitbuiting van arbeidskrachten, kinderarbeid en/of gedwongen arbeid. In het programma Keuringsdienst van Waarde wordt dit aangeduid als slavernij.

Dahl TV heeft Tony's Factory opgericht. Tony's Factory brengt onder de naam Tony's Choclonely chocolade op de markt. Op de verpakking van deze chocolade is een embleem aangebracht waarop is vermeld:

"100% slaafvrije chocolade gegarandeerd door Max Havelaar".

Op de achterkant van de verpakking is de volgende tekst vermeld:

"Dit is slaafvrije chocolade. Uiteraard zou je denken, maar vanzelfsprekend is dat niet.

Chocolade wordt gemaakt van cacao. Cacao wordt geplukt op plantages. Door mensen. Soms door slaven.

Daarom is er nu Tony's Choclonely.

Omdat er iets moet veranderen.

Slavernij past niet in onze tijd. Maar lang niet iedereen van deze tijd is daar van doordrongen.

Niet hier en niet in Afrika.

Kijk op Tony's website voor actueel Choclonely-nieuws en de laatste ontwikkelingen."

Bij brieven van 25 januari 2007 van de raadsman van Bellissimo Foods zijn de RVU, [betrokkene] en Dahl TV – kort gezegd – gesommeerd geen programma's

meer uit te zenden waarin de stelling wordt verkondigd dat Tony's Choclonely chocolade, anders dan andere chocoladesoorten, gegarandeerd slaafvrij zou zijn.

De RVU heeft bij faxbericht van 26 januari 2007 gereageerd op de brief van 25 januari 2007. Daarin is onder meer het volgende opgenomen:

"(...)De programmaserie is een journalistieke zoektocht. Doel van die zoektocht is om informatie te verstrekken over de productie van chocolade en de omstandigheden waaronder deze plaatsvindt.

Tony's Choclonely is een middel in het kader van de programmaserie. Onderdeel van de programmaserie is te onderzoeken of chocolade slaafvrij kan worden gemaakt.

Ook de als slaafvrije chocolade bestempelde Tony's Choclonely is onderwerp van onderzoek.

Wij zullen dit onderzoek via onze programma's uiteraard voortzetten. (...)"

Een email van 29 januari 2007 van [betrokkene] van de stichting Max Havelaar aan de raadsman van gedaagden luidt voor zover van belang als volgt:

"(...) in oktober 2005 is ons door het programma Keuringsdienst van Waarden gevraagd mee te werken aan een eenmalige actie, waarbij ons keurmerk geplaatst zou worden op een 100% slaafvrije reep, waarvan de cacao afkomstig is van de coöperatie Kuapa Kokoo in Ghana. Kuapa Kokoo staat bij ons bekend als coöperatie die werkt volgens de eisen die Fairtrade labeling stelt en is gecertificeerd door FLO-Cert. FLO-Cert is de onafhankelijke, internationale organisatie voor de certificering van Fairtrade (...)

Uit een onderzoek in november 2006 door twee inspecteurs van FLO-Cert die gedurende 20 dagen uitgebreid onderzoek hebben verricht bij Kuapa Kokoo, is geen vorm van slavernij geconstateerd. Bij dat onderzoek zijn o.a. circa 600 interviews afgenomen. (...)

Het geschil

Bellissimo Foods vordert – kort gezegd – op straffe van dwangsommen:

(I) de RVU te verbieden om nog langer afleveringen van Keuringsdienst van Waarde of andere televisieprogramma's uit te zenden, waarin wordt gesteld dat Tony's Choclonely anders dan andere chocolademerken (gegarandeerd) slaafvrij is, (II) de RVU, Dahl TV en Tony's Factory te verbieden – mede via het internet – de mededeling te doen dat Tony's Choclonely chocolade (als enige) (gegarandeerd) slaafvrij geproduceerd zou zijn, (III) [betrokkene] te verbieden de mededeling te doen die de strekking heeft dat Tony's Choclonely chocolade (als enige) (gegarandeerd) slaafvrij geproduceerd zou zijn, (IV) de RVU en Dahl TV te gebieden in de eerstvolgende uitzending van Keuringsdienst van Waarde een mededeling te doen die er kort gezegd op neerkomt dat het misleidend is om mee te delen dat Tony's Choclonely chocolade (als enige) (gegarandeerd) slaafvrij geproduceerd is, en (V) gedaagden hoofdelijk te veroordelen in de kosten van deze procedure.

Zij stelt hiertoe –samengevat weergegeven – het volgende. In het programma Keuringsdienst van Waarde wordt keer op keer aandacht besteed aan Tony's Cho-

colonly. Dit gebeurt op een wijze die veel weg heeft van een groots opgezette reclamecampagne. Ook door een optreden in – onder meer – het televisieprogramma Pauw & Witteman heeft [betrokkene] reclame gemaakt voor Tony's Chocolonely. In dit programma werd overigens ook de chocolade van Bellissimo Foods getoond. [betrokkene] beweert stelselmatig dat Tony's Chocolonely, in tegenstelling tot andere chocolade, gegarandeerd slaafvrij is. Tony's Factory beweert dit op haar website, op de websites van Keuringsdienst van Waarde en van de RVU en op de verpakking van de Tony's Chocolonely-chocolade. Gedaagden kunnen deze pretentie niet waarmaken. Cacao wordt verhandeld op de wereldmarkt. In de praktijk betekent dit dat kleinere partijen cacao van individuele plantages worden samengevoegd tot grotere partijen en gezamenlijk worden verhandeld en verscheept. Chocolade wordt gemaakt van chocoladecouverture en vrijwel iedere chocoladeproducent is hiervoor aangewezen op een gering aantal chocoladecouverture-producenten. Chocoladecouverture wordt bovendien gemaakt van verschillende soorten cacao uit tal van landen. Dit betekent dat niet of nauwelijks valt te achterhalen waar de cacao in een chocoladereep vandaan komt. Dit geldt ook voor Tony's Chocolonely, welk product in België wordt geproduceerd van chocoladecouverture van de firma Callebaut. Gedaagden hebben nooit aangetoond dat voor Tony's Chocolonely individueel traceerbare partijen cacao zijn gebruikt. De cacao zou afkomstig zijn van een coöperatie in Ghana (met de naam Kuapa Kokoo), maar het is bekend dat alle in Ghana geproduceerde cacao wordt verhandeld door de Ghana Cacao Board (een door de regering gecontroleerde exportorganisatie) en dat alle cacao in gelijk gewaarmerkte zakken wordt verhandeld. Niet valt te controleren of de Ghana Cacao Board de cacao niet vermengt. Bovendien is uitgesloten dat de firma Callebaut de "Fair Trade"-couverture gescheiden van alle andere producten kan produceren. Blijkens de stellingen van gedaagden is niet alleen Tony's Chocolonely gegarandeerd slaafvrij, maar is het ook zo dat andere chocoladerepen met een grote mate van waarschijnlijkheid zijn geproduceerd met behulp van slavernij. Naar de mening van Bellissimo Foods maken gedaagden zich hiermee schuldig aan misleidende mededelingen in de zin van artikel 6:194 BW en aan ongeoorloofde vergelijkende reclame in de zin van artikel 6:194a BW. Dit geldt niet alleen voor Tony's Factory en [betrokkene], die als producent van de chocolade zijn aan te merken, maar tevens voor de RVU en Dahl TV, omdat zij (als medium) mede reclame maken. Het op de markt brengen van chocolade kan niet als een louter journalistieke bezigheid worden aangemerkt. Door de opstelling van gedaagden loopt Bellissimo Foods onmiskenbaar het risico schade te lijden. Zij heeft daarom een spoedeisend belang bij haar vorderingen. Gedaagden hebben tegen de vorderingen – samengevat weergegeven – het volgende verweer gevoerd. De positie van de gedaagden onderling is niet gelijk. [betrokkene] is zowel journalist en privépersoon, als woordvoerder van Tony's Factory. Dahl TV en de

RVU hebben omwille van hun journalistieke opdracht een aparte vennootschap opgericht (Tony's Factory) die een slaafvrije reep zou maken en op de markt zou brengen. Dit hele proces is gefilmd en zodoende krijgt het publiek inzicht in de cacao-industrie en in de moeilijkheden die komen kijken bij het slaafvrij houden van chocola. Het uiteindelijke doel is het aan de kaak stellen van misstanden, niet om een reep op de markt te brengen. Als Tony's Factory winst maakt (winst is er nog niet) komt die winst ten goede aan de kleine boeren in Ghana. Tony's Chocolonely wordt vervaardigd van Fair Trade grondstoffen; de normen die hierbij gelden houden in ieder geval in dat er geen sprake kan zijn van slavernij en dat aangesloten boeren een hogere prijs krijgen voor hun producten. Ook wordt hierbij de eis gesteld van gescheiden verwerking, waardoor de cacao steeds traceerbaar is tot bij de leverancier. Kuapa Kokoo handelt ook buiten de Ghana Cacao Board om. Verder worden de coöperaties regelmatig bezocht voor controle. De firma Callebaut maakt chocoladecouverture van Fair Trade-grondstoffen, waarbij geen vermenging optreedt, en ook dat wordt gecontroleerd. Vervolgens voeren gedaagden aan dat in Keuringsdienst van Waarde geen reclame wordt gemaakt voor Tony's Chocolonely. Het programma is het journalistieke eindproduct en Tony's Chocolonely staat in dienst van het programma. Ook wordt niet telkens opnieuw gezegd dat Tony's Chocolonely een slaafvrije reep is; dit is alleen in aflevering 1 gezegd. Verder zegt [betrokkene] niet dat alle andere repen door middel van slavernij tot stand zijn gekomen, maar vrijwel alle. Dit is op zich volkomen juist. Als [betrokkene] optreedt bij Pauw & Witteman valt dit Keuringsdienst van Waarde overigens niet aan te rekenen. Artikel 6:194 (en verder) BW zien niet op uitingen in Keuringsdienst van Waarde. De RVU, Dahl TV en [betrokkene] brengen geen producten op de markt. Alles wat zij melden valt binnen hun journalistieke opdracht. Toewijzing van de vordering zou jegens hen een ontoelaatbare inbreuk op de vrijheid van meningsuiting opleveren. Nu zij ernstige misstanden aan de kaak stellen (dit behoort tot de waakhondfunctie van de pers), is er geen sprake van onrechtmatig handelen.

Als al geoordeeld zou worden dat de artikelen 6:194 (en verder) BW wel van toepassing zijn, dan geldt, aldus gedaagden, dat de term slaafvrij voor Tony's Factory niet misleidend is. Door het gebruik van enkel Fair Trade-grondstoffen, staat immers vast dat er geen sprake is van slavernij. Overigens zal de "wakkere" consument begrijpen dat aan aanprijzende uitingen enige overdrijving eigen is. De "wakkere" consument begrijpt tevens dat er altijd sprake kan zijn van incidentele gevallen van fraude of administratieve slordigheden waardoor een 100% garantie niet kan worden gegeven. Dat het Fair Trade-systeem de onder 3.3. beschreven garanties biedt, wordt erkend door "Anti Slavery International 2004" en door een rapport van het Amerikaanse Congres. Bovendien garandeert Max Havelaar de slaafvrijheid van de reep van Tony's Chocolonely.

De beoordeling

Gedaagden hebben terecht aangevoerd dat zij niet over één kam kunnen worden geschoren. De zaak zal dan ook worden beoordeeld naar de verschillende posities die zij innemen.

Tony's Factory biedt in de uitoefening van haar bedrijf een product (chocola) aan en doet daarover op de verpakking en bij monde van haar woordvoerder [betrokkene] mededelingen als bedoeld in artikel 6:194 BW. Zij handelt onrechtmatig indien die mededelingen in een of meer opzichten misleidend zijn. Ingevolge artikel 6:195 BW is het aan degene die de inhoud van de mededelingen heeft bepaald om – in geval van een procedure – de juistheid of volledigheid te bewijzen van de feiten die in die mededelingen zijn vervat. In dit kort geding is het dus aan Tony's Factory om de juistheid of volledigheid van haar mededeling dat haar chocola 100% slaafvrij is aannemelijk te maken.

Daarbij gaat het om het verwachtingspatroon van de gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone consument. Volgens Tony's Factory weet deze consument dat aan aanprijzende uitingen enige overdrijving eigen is. Dat mag in het algemeen zo zijn, maar bij een aanprijzing die wordt gedaan in nauwe samenwerking met het programma Keuringsdienst van Waarde zal de consument dat toch wel het minst verwachten. Wie bereid is meer te betalen voor een 100% slaafvrije reep zal dat willen doen in de geruststellende zekerheid dat aan die reep geen slaaf te pas is gekomen. Die consument mag er gezien de aanprijzing van uitgaan dat Tony's Factory dat heeft gecontroleerd of heeft laten controleren en dat dit ook daadwerkelijk controleerbaar was. Dit betekent niet alleen dat (afdoende) controle moet worden uitgeoefend op de arbeidsomstandigheden in het land van herkomst, maar ook dat de aldus slaafvrij geproduceerde cacao tot in de wikkel te individualiseren en te traceren moet zijn.

Tony's Factory heeft aan de hand van de hiervoor onder 2.7. aangehaalde email van stichting Max Havelaar, waaruit blijkt dat recentelijk uitgebreid onderzoek is verricht naar de gang van zaken bij Kuapa Kokoo in Ghana, voldoende aannemelijk gemaakt dat de van die coöperatie afkomstige cacao slaafvrij is. Zij stelt verder zelf te hebben geconstateerd dat de aldus ingekochte bonen in gemerkte zakken worden verpakt – Kuapa Kokoo is de enige in Ghana met het Fair Trade-merk – en in die zakken worden verscheept naar de opkopers in het westen. Kuapa Kokoo handelt volgens haar buiten de Ghana Cacao Board om. Van de op deze manier geïndividualiseerde Kuapa Kokoo Fair Trade-grondstoffen maakt Barry Callebout, de producent van de couverture waarvan Tony's Chocolonely wordt gemaakt, zelf zijn couverture. Ook dat heeft Tony's Factory gecontroleerd. Daarmee heeft zij in het kader van dit kort geding voldoende aannemelijk gemaakt dat de mededeling 100% slaafvrij juist en volledig is.

De raadsman van Bellissimo heeft ter zitting verklaard dat hij "gisteren" nog had gesproken met de directeur van een van de grootste cacao-venen in de Amsterdamse haven en met cacaohandelaar [betrokkene], die hem meedeelden dat alle in Ghana geproduceerde ca-

cao wordt verhandeld door de door de regering gecontroleerde Ghana Cacao Board en in gelijk ge- waarmerkte zakken wordt verhandeld, respectievelijk dat niet te controleren valt of de Ghana Cacao Board de door Kuapa Kokoo geleverde cacao niet vermengt met andere cacao.

Als dat komt vast te staan zou Tony's Factory de garantie niet langer kunnen waarmaken. In het kader van dit kort geding kunnen deze twee verklaringen van horen zeggen echter onvoldoende gewicht in de schaal leggen. Het had op de weg van Bellissimo gelegen een en ander tenminste te staven met schriftelijke verklaringen van de betrokkenen. Ter zitting bleek nog dat in latere partijen wellicht niet alleen cacao van Kuapa Kokoo maar ook enige Fair Trade-cacao uit de Dominicaanse Republiek zou kunnen zitten. Dat zou samenhangen met de noodzaak van een constante kwaliteit, waardoor niet kon worden volstaan met alleen cacao van Kuapa Kokoo. Dit door Bellissimo al in haar dagvaarding gesignaleerde probleem toont nog eens aan hoe moeilijk het is te garanderen dat een bepaalde reep 100% slaafvrij is. Nu het echter ook hier Fair Trade-bonen betreft en het in dit geding over eventuele wantoestanden bij de productie van cacao in de Dominicaanse Republiek in het geheel niet is gegaan, kan dit aan het voorgaande niet meer afdoen.

Voorzover [betrokkene] zijn mededelingen louter ten behoeve van Tony's Factory heeft gedaan geldt voor hem hetzelfde als voor Tony's Factory.

Als journalist probeert [betrokkene] in het door Dahl TV geproduceerde programma Keuringsdienst van Waarde, waarvoor de RVU eindverantwoordelijk is, een ernstige misstand aan de kaak te stellen, namelijk het voortbestaan van slavernij in de cacao-productie. In dat kader is het idee ontstaan van de productie van een 100% slaafvrije reep. Het staat de programmamakers vrij daarvan melding te maken en dat project en de problemen die daarbij worden ondervonden te volgen, zolang zij daarbij niet klakkeloos reclame maken voor "hun" 100% slaafvrije reep. Dat laatste is niet aannemelijk geworden, integendeel, uit de hiervoor onder 2.6. aangehaalde brief van de RVU van 26 januari 2007 blijkt dat ook de als slaafvrije chocolade bestempelde Tony's Chocolonely onderwerp is van onderzoek. Ook in deze procedure hebben deze gedaagden benadrukt dat het product van Tony's Factory in het programma kritisch zal worden gevolgd en dat dit ook tot de conclusie kan leiden dat de reep niet slaafvrij is. Hun programma zou overigens flink aan geloofwaardigheid verliezen indien zij dat niet zouden doen.

De slotsom is dat van onrechtmatig handelen jegens Bellissimo door (één van) gedaagden niet is gebleken. De gevraagde voorzieningen zullen dan ook worden geweigerd, met verwijzing van Bellissimo als de in het ongelijk gestelde partij in de proceskosten. De kosten aan de zijde van gedaagden worden begroot op:

- vast recht EUR 248,00
- salaris procureur 816,00
Totaal EUR 1.064,00

De beslissing

- weigert de gevraagde voorzieningen,

- veroordeelt Bellissimo Foods in de proceskosten, aan de zijde van gedaagden tot op heden begroot op EUR 1.064,00,
  - verklaart dit vonnis wat betreft de kostenveroordeling uitvoerbaar bij voorraad.
-